

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidättekö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Tuomioistuinten toimivaltaan kuuluu riita- ja rikosasioiden ratkaisutoiminta. Asiat ratkaistaan riita- tai rikosprosessissa tuomioistuimen päätöksellä tai tuomiolla, mutta myös tuomioistuinsovittelun kautta. Tuomioistuinsovittelussa käsiteltävien asioiden määrä on viime aikoina lisääntynyt. Tuomioistuinsovittelulla on monia etuja verrattuna täysimittaiseen oikeudenkäyntiin. Tuomioistuinsovittelun edelleen kehittäminen on tärkeitä. Esimerkiksi Helsingin käräjäoikeudessa on tällä hetkellä meneillään sovittelun kehittämiseen ja käytön lisäämiseen tähtäävä projekti. Vastaavan kaltaisia toimenpiteitä on toteutettu jo aiemmin eräissä muissa käräjäoikeuksissa. On luontevaa, että myös vapaaehtoissovitteluun pohjautuva rikosasioiden sovittelu kuuluisi oikeusministeriön hallinnonalaan ja että sitä kehitettäisiin myös yhdessä tuomioistuinsovittelun kanssa.

Pidättekö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelupalveluiden tuottaminen oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä on kannatettavaa tätä valmista organisaatiota ja virkamieskuntaa täydentämällä. Tällä tavalla voitaisiin turvata sovittelupalveluille yhdenmukaiset resurssit ja mahdollisuus tarvittavan henkilökunnan

palkkaamiseen. Lisäksi näin olisi mahdollista järjestää kattavat ja yhdenmukaiset koulutus- ja kehittämismahdollisuudet sovittelutoiminnalle eri puolilla Suomea.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelupalveluiden tuottaminen siten, että sovitteluhenkilökunta olisi valtion virkamiehiä on kannatettavaa. Tämä yhtenäistäisi tehtäväkuvia, nimikkeitä, palkkoja ja etuja sekä työaikoja. Järjestely saattaisi myös lisätä halukkuutta hakeutua tehtäviin.

Pidätkö perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

En ota kantaa

Miten perustelette vastauksenne?

Ostopalvelujen käyttämiselle ei liene tarvetta, mikäli sovittelupalvelut järjestettäisiin oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteyteen ja näille osoitettaisiin tarvittavat resurssit.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Sovittelun erityispiirteiden säilyminen vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisena on mahdollista varmistaa turvaamalla riittävät resurssit sovittelun ohjaukseen, valvontaa ja kehittämiseen.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa organisoimalla valtakunnallisesti vapaaehtoissovittelijoiden toiminta ja koulutus sekä suorittamalla heille sovittelutehtävän hoitamisesta sellainen palkkio ja kulujen korvaus, että tehtävä olisi haluttu. Vapaaehtoissovittelijoiden työn merkitystä tulisi myös tehdä tunnetuksi, mikä olisi omiaan lisäämään heidän työnsä arvostusta. Vapaaehtoissovittelijoiden toimintaa tulisi kehittää valtakunnallisesti.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Sovittelun siirto oikeusavun ja edunvalvonnan yhteyteen vahvistaisi sidosryhmäyöskentelyä, sillä oikeusavulla ja edunvalvonnalla on tehtäviensä vuoksi jo valmiiksi erilaista sidosryhmäyhteistyötä. Tätä voi hyödyntää myös sovittelupalvelussa. Lisäksi oikeusministeriön toimialan toimijoilla on yhteistyötä, jonka osana sovittelupalvelu on aikaisemminkin ollut. Samaan hallinnonalaan kuuluminen olisi omiaan vahvistamaan tätä yhteistyötä.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Esteellisyyden tarkastamisen osalta viitataan Ohjausryhmän raportin ja esityksen sivuille 38 ja 39. Vapaaehtoisten sovittelijoiden osalta ei ole tarvetta sille, että he toimisivat sovittelijoina vain jonkun tietyn toimiston asioissa. Sovittelijat voisivat toimia sovittelijoina tietyillä alueilla. Näin vältettäisiin myös sovittelijoiden tunnettavuutta ja tätä kautta esteellisyysväitteitä. Myöskään estettä sille, että toimistosta siirrettäisiin asian sovittelu toiselle toimistolle, ei olisi, kun toimistot olisivat valtion yksiköitä.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Valtion toimintana sovittelupalvelu voidaan järjestää valtakunnallisesti yhdenmukaisesti ja siten, että sovittelun saatavuus on taattu eri puolilla Suomea.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Sovittelupalveluiden siirtäminen oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen lisää näiden yksiköiden työmäärää sillä, että sovittelupalveluita hoitamaan on palkattava henkilökuntaa. Toisaalta asioiden ratkaiseminen sovittelun kautta vähentänee ainakin oikeusapupalveluiden tarvetta. Sovittelupalveluiden siirto monipuolistaa henkilökunnan tehtäviä, mutta vaatii myös lisäkoulutusta, järjestelmien kehittämistä ym. toimia.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelun siirto on perusteltua järjestää mahdollisimman nopealla aikataululla.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

Ei ole lisähuomautuksia ohjausryhmän raporttiin ja esitykseen.

Nurmi Tuomas
Helsingin kärjäoikeus

Inkinen Jaana
Helsingin kärjäoikeus